

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Bisericile și creșterea încrederii dintre state și popoare

Întâlnirea dintre reprezentanți ai Bisericilor din Est și Vest,
octombrie 1982, Princeton, S.U.A.

Încă de acum douăzeci de ani, la inițiativa prof. I. Hromadka din Cehoslovacia, s-au inițiat la Karlovy-Vary întâlniri între reprezentanți ai Bisericilor din Est și din Vest, în vederea promovării unei mai bune înțelegeri între ele, a păcii și a unității în lume. De atunci au avut loc patru astfel de întâlniri, a cincea organizându-se în anul acesta între 5—8 octombrie la *Princeton Theological Seminary* din S.U.A. Din România a participat *Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală* și rectorul Institutului teologic protestant unic din Cluj-Napoca, *Dr. Arpad Pentek*.

Intrunirea de la Princeton a avut un caracter de lucru, dar și unul aniversar, marcându-se realizările din cei douăzeci de ani de activitate de până acum. Au participat din partea Bisericilor din Estul Europei 29 de reprezentanți, printre care *Mitropolitul Kievului Filaret*, prof. W. *Benedictoriz* din Polonia, *Mitropolitul Dorotei*, primatul ortodox al Cehoslovaciei, patriarhul husit al Cehoslovaciei *Miroslav Novak*, Rev. *Martin Kramer* din R.D.G., episcopul Dometian din Bulgaria, episcopii *Karoly Toth* și *Tibor Bartha* din Ungaria ș.a. Din partea Bisericilor din S.U.A. au participat printre alții *Dr. E. Blake*, fost secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Rev. *James Mc Card*, președintele Facultății de teologie din Princeton, Rev. *Arie Brouwer*, președintele Bisericilor reformate din S.U.A., Rev. *Dr. Avery Post*, președintele Bisericii „United Church of Christ”, Episcopul *Dr. David Preuss*, președintele Bisericii *Lutherane Americane* ș.a. Și-au asumat rolul de Președinți ai Conferinței *Dr. Avery Post* și episcopul *Dr. Karoly Toth*.

Au fost prezentate două referate principale susținute, din partea Bisericilor din Est, de către *Mitropolitul Antonie Plămădeală* al Ardealului, iar din partea Bisericilor din S.U.A., de către *D-na Dr. Claire Randall*, Secretar general al Consiliului național al Bisericilor din S.U.A. New York. Tema referatelor a fost: „*Bisericile și națiunile din Est și Vest și procesul de întărire a încrederii dintre ele*”.

Pornind de la constatarea că azi mai mult ca oricând în omenire este nevoie de încredere reciprocă între popoare și de pace, alți referenți cit și participanții la constatare au stăruit asupra mijloacelor ce ar trebui folosite și asupra principiilor care ar trebui să stea la baza instaurării în lumea de azi a unei noi atmosfere, de încredere și cooperare. *Mitropolitul Antonie* a dezvoltat următoarele principii, care au și constituit apoi baza de plecare a discuțiilor și temeiurile concluziilor finale:

1. Dreptul la viață și dreptul la pace sînt drepturi fundamentale, originare, pentru toți oamenii și pentru toate popoarele;

2. Toți avem îndatorirea să apărăm aceste drepturi. Bisericile și creștinii în virtutea învățăturii Mîntuitorului care a fericit pe „făcătorii de pace”, au misiunea sfîntă și obligatorie să se numere cei dinții în cele dintii rînduri ale apărătorilor păcii;

3. E în afară de orice îndoială — o arată experiența — că pacea nu se poate menține și apăra decît în anumite condiții, fără de care ea rămîne mereu precară, sub amenințare, nesigură. Astfel, în primul rînd, nu poate fi pace adevărată, fără dreptate socială. Nedreptatea va genera mereu conflicte.

4. Dreptatea socială nu se va putea realiza și statonici altfel, decît prin instaurarea în lume a unei noi ordine economice care să dea tuturor popoarelor drepturi egale, acces liber și egal la resurse și la dezvoltare.

5. În perspectiva aceasta, toate conflictele existente în lume să se rezolve prin tratative, prin dialog, pe calea rațiunii, ceea ce va duce și la creșterea încrederii între state. Pacea se poate zidi numai pe cooperare și încredere. Suspicinua și neîncrederea duc la izolaționism și la creșterea tensiunii și a pericolului de război.

6. Concret, popoarele trebuie să se decidă pentru stoparea cursei înarmărilor și, ca etape premergătoare, pentru reducerea armamentului de tot felul și a armatelor și pentru renunțarea la forță și la amenințarea cu forța.

7. În vederea creșterii încrederii, să se asigure și să se respecte dreptul tuturor popoarelor la egalitate, suveranitate, independență, autodeterminare.

8. Respectarea legilor internaționale, a tratatelor și convențiilor, va asigura de asemenea creșterea încrederii. Da, să însemneze da, și cuvîntul dat, sau semnătura să garanteze respectarea celor asumate. În felul acesta se va instaura — și e nevoie să se instaurze în lume, în această privință — o nouă ordine morală.

9. Plasarea tuturor statelor dincolo de politica de bloc, ba chiar desființarea concomitentă a blocurilor, renunțarea la politica zonelor de influență, vor duce fără îndoială și ele la creșterea încrederii și instaurarea unui climat de pace și cooperare. Cooperarea va lua locul competiției. Competiția generează teamă și antrenează cursa fără limită a înarmărilor. Dacă e vorba de o „nevoie de securitate prin echilibru de forțe” aceasta să se realizeze la nivel de jos, prin dezarmare controlată și echivalentă, și nu la nivel de sus, prin întrecerea în producerea de arme, calitativ și cantitativ.

10. Bisericile pot și trebuie să antreneze credincioșii lor să facă tot ce pot, prin mijloacele lor specifice, prin influențarea opiniei publice, care în vremea noastră poate juca cel mai mare rol, pentru a promova aceste principii, ideile păcii și apărarea vieții. Să înalte rugăciuni către Dumnezeu și, în ideea unei noi ordini morale, să dea cel dintîi exemplu de cultivare a virtuților în rîndul oamenilor, a încrederii, a respectului pentru om și pentru cuvînt.

La sfîrșit s-a redactat un *Comunicat* final. Toți participanții au semnat o *Scrioare* către președinții celor două mari puteri: Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii, arătînd că Bisericile din Est și cele din Statele Unite, doresc pacea și doresc să contribuie la întărirea încrederii dintre state și popoare, și-și exprimă speranța că dialogul și cooperarea vor continua să fie mijloacele ce vor fi folosite de conducătorii popoarelor pentru viitorul oamenilor și al planetei.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Vizite oficiale ale P. F. Patriarh Justin

Între 29 octombrie—2 noiembrie 1982, o delegație a Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu P.F. Patriarh Justin a făcut o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Bulgare, la invitația S.S. Patriarhul Maxim. Din delegație au mai făcut parte I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și Antonie al Ardealului, P.S. Episcop Epifanie al Buzăului, arhidiaconul Laurențiu Movileanu de la Catedrala Patriarhală și diaconul Manole Marcel de la Cancelaria Sf. Sinod. Întîmpinată la aeroport de S.S. Patriarhul Maxim și de membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare, delegația a fost condusă direct la Palatul Sinodal unde, după o scurtă slujbă în paraclisul patriarhal „Sfîntul Țar Boris”, a luat parte la o recepție la care s-a evocat și împlinirea de către S.S. Patriarhul Maxim, chiar în acea zi, a vârstei de 68 de ani.

În cursul dimineții de sîmbătă 30 octombrie, S.S. Patriarhul Maxim împreună cu membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare a făcut o vizită oficială P.F. Sale Patriarhului Iustin, la hotelul „Sofia”, iar în după amiaza aceleiași zile delegația Bisericii noastre a fost invitată la reședința din munții din vecinătatea Sofiei a S.S. Patriarhului Maxim, vizitînd mai întîi mănăstirea de maici Dragalevți. La această reședință, într-un cadru natural de mare frumusețe, au început convorbirile dintre reprezentanții celor două Biserici, abordîndu-se teme ca: Adunarea Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor din anul viitor de la Vancouver și poziția ortodoxilor; problemele păcii și îndatoririle Bisericilor; aprecieri cu privire la A doua Conferință Preconciliară care a avut loc în septembrie la Chambesy-Elveția; Conferința religioasă pentru apărarea păcii, care s-a ținut la Moscova în mai 1982 și sarcinile ce revin Bisericilor; relațiile cu Bisericile Ortodoxe din Orient și modul cum ar putea fi ajutate, mai ales în împrejurările actuale cînd au de suferit din pricina conflictelor din zonă, ș.a.

În toate problemele discutate s-a putut constata unitatea desăvîrșită de vederi dintre cele două Biserici surori și vecine. S-au pro-

pus întîlniri mai dese pentru consultări în problemele de interes comun, mai ales în cele care confruntă Ortodoxia cu creștinismul occidental și cu mișcarea ecumenică.

Duminică 31 octombrie toți membrii delegației Bisericii noastre și întregul Sfînt Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare au slujit în Catedrala „Sf. Alexandru Nevsky”. A salutat delegația noastră S.S. Patriarhul Maxim și a răspuns P.F. Patriarh Iustin. A avut loc un schimb tradițional de daruri: icoane și insemne arhieresti. Catedrala a fost plină de credincioși, printre care și foarte

S.S. Patriarhul Maxim și D-l Liubomir Popov.

În ziua următoare, marți 2 noiembrie, în cursul dimineții, delegația Bisericii noastre a făcut o vizită oficială la Ambasada României din Sofia unde a fost primită de D-l Ambasador Petre Duminică, după care a vizitat biserica ortodoxă română din Sofia unde a fost primită de P.C. Pr. Alexandru Armand Munteanu și de un mare număr de credincioși. P.F. Patriarh Iustin a vorbit credincioșilor, dîndu-le îndrumări și transmițîndu-le salutări din partea Bisericii mame. Parohul Pr. Alexandru Armand Munteanu a oferit o recepție la casa parohială.

După amiaza delegația a fost primită la Palatul Consiliului de Stat de către D-l Mitco Grigorov, Vicepreședinte al Consiliului de Stat, cu care P.F. Patriarh și însoțitorii săi s-au întretinut cordial. Din partea Bulgară au luat parte S.S. Patriarhul Maxim, Mitropolitul Pangratie de Stara Zagora și D-l Liubomir Popov.

Seara, delegația Bisericii Ortodoxe Române a părăsit Sofia cu destinația București, cu trenul. Au fost prezenți la plecare S.S. Patriarhul Maxim însoțit de șase mitropoliți, D-l Liubomir Popov, Președintele Comitetului de Stat pentru probleme religioase, D-l Ambasador al R. S. România Petre Duminică.

Delegația a fost însoțită pînă la graniță de I.P.S. Mitropolit Sofronie de Ruse și de P.S. Episcop Arseme, secretarul Sf. Sinod. La Ruse orașul de graniță vis-à-vis de Giurgiu, delegația a fost salutată de vicarul mitropoliei P.S. Episcop Antonie și de toți preoții orașului, în număr de 15, deși era ora 5 dimineața. Aceasta a făcut ca și ultima impresie, de dinainte de părăsirea teritoriului bulgar, să fie dintre cele mai plăcute, așa cum de altfel au fost permanente sentimentele pe care le-a trăit delegația noastră în vizita ei frățească în Bulgaria. Gazdele au făcut totul pentru ca oaspeții să se simtă între prieteni, gata să promoveze cele mai bune relații dintre poporul român și poporul vecin bulgar.

ÎN BULGARIA LA BISERICA ORTODOXĂ

mulți români, membri ai parohiei ortodoxe române din Sofia. După amiaza s-a făcut o vizită la Academia Teologică „Sf. Clement de Ohrida” unde, după un scurt Te-Deum, au vorbit Rectorul Pr. Șivarov, S.S. Patriarhul Maxim, P.F. Patriarh Iustin, I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei cu tema „*Învățămîntul teologic în România*” și Mitropolitul Antonie al Ardealului cu tema „*Pacea în preocuparea Bisericii Ortodoxe Române și a poporului român*”.

În ziua de luni 1 noiembrie a fost vizitată Mănăstirea Rila unde, la masă, a vorbit starețul Episcop Ghelasia, iar din partea delegației române Mitropolitul Ardealului Antonie. Seara, la Sofia, S.S. Patriarhul Maxim a oferit un dineu oficial în cinstea P.F. Patriarh Iustin și a însoțitorilor săi. În afară de membrii Sf. Sinod Bulgar au mai luat parte D-l Liubomir Popov, Președintele Comitetului de Stat pentru probleme religioase, D-l Boris Velcev, Președintele Comitetului pentru întelegeri și colaborare în Balcani, D-l Ghero Grozev, Președintele Comitetului Național pentru securitate Europeană, D-l Davidov, Președintele Consiliului Național Pentru Apărarea Păcii, D-l Petre Duminică, Ambasadorul R. S. România la Sofia. S-au rostit toas-turi de către P.F. Patriarh Iustin,

ÎN UNGARIA LA BISERICA REFORMATĂ

În anul 1981 Biserica Ortodoxă Română a primit vizita unei delegații a Bisericii Reformate din Ungaria, în frunte cu Episcopul Dr. Tibor Bartha. Anul acesta, la invitația Dr. Tibor Bartha, Președintele Sinodului Bisericii Reformate din țara vecină, o delegație a Bisericii noastre a întors vizita, între 18—21 octombrie, bucurîndu-se de o primire excepțională. Delegația Bisericii noastre a avut în frunte pe P.F. Patriarh Iustin, alături de care au mai fost: I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și Antonie al Ardealului, P.C. Pr. Traian Pilca, secretar al Protoieriei Satu Mare, ca interpret și arhid. Laurențiu Movileanu de la Catedrala patriarhală. Călătoria de la București la Budapesta s-a făcut cu avionul în după-amiaza zilei de 18 octombrie, iar găzduirea în Budapesta a fost aranjată pe frumoasa insulă Margareta. Marți, 19 octombrie, delegația a fost primită de Președintele Sinodului General al Bisericii Reformate și de șefii Departamentelor. Episcopul Președinte Dr. Tibor Bartha a salutat delegația făcînd o prezentare a Bisericii Reformate din Ungaria care numără peste 1200 de congregații, 2 milioane de membri botezați, 4 episcopi și un număr mai mare de protopopiate. A răspuns P.F. Patriarh Iustin care a adus salutul Sfîntului Sinod și al credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române și a vorbit despre

atmosfera ecumenică ce domnește între cultele din România și a mulțumit pentru invitația de a vizita Biserica Reformată din Ungaria, vizită care va duce fără îndoială la întărirea legăturilor ecumenice dintre Bisericile noastre și la întărirea și dezvoltarea legăturilor prietenești dintre țările noastre. P.F. Sa a amintit despre dialogul teologic dintre cele două Biserici și a salutat succesele obținute și cele de perspectivă ale Conferințelor Debrețin I, II și III la reușita cărora și teologii români au adus o contribuție esențială.

În continuare Mitropolitul Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală a fost invitat să facă o expunere asupra întîlnirii de la Princeton, S.U.A., unde reprezentanții ai Bisericilor din Est s-au întîlnit cu reprezentanții ai Bisericilor din S.U.A. spre a studia rolul Bisericilor în creșterea și întărirea procesului de încredere dintre state. La acea întrunire a fost prezent și Dr. Tibor Bartha, așa încît vorbitorul român a remarcat contribuția acestuia la discuții, arătînd că el a pus un mare accent pe rolul *opinie publice* în determinarea unui climat și a unei voințe de pace în lume. Dr. Tibor Bartha a menționat, la rîndul său, contribuția Mitropolitului român la Princeton, prin referatul său sistematic și cuprinzător.

(Continuare în pag. a 2-a)

Vizite oficiale...

(Continuare din pag. 1)

Au luat apoi cuvântul Episcopul Dr. Kürti László care a vorbit despre Conferința Alianței Reformate Mondiale care a avut loc în vara trecută la Ottawa, și Prof. Dr. Makay László, președintele secției de istorie a Bisericii din cadrul Bisericii Reformate din Ungaria care a vorbit despre grija față de monumentele istorice. În aceeași zi delegația a făcut o vizită protocolară D-lui Miklos Imre, Președintele Oficiului de Stat pentru problemele bisericești din Republica Populară Ungară. După amiază s-a plecat la Debrețin, sediul oficial al conducerii Bisericii Reformate din Ungaria și orașul de reședință al Președintelui ei, Dr. Tibor Bartha. Aici, în ziua de 20 octombrie, s-au făcut vizite la reședința episcopală, la catedrala — monument istoric, în care Kószuth Layos a proclamat Republica în revoluția din 1848 și la ruinele celei dintii biserici în care s-a proclamat Reforma de tip helvețio, de atunci Debreținul fiind considerat drept „Roma Reformei” din Ungaria.

Vizita la Colegiul Reformat din oraș — vechi din 1538 — monument istoric a prilejuit delegației o întâlnire cu profesorii și studenții. Au vorbit: Dr. Tibor Bartha, Dr. Pásztor Iános și conducătorul Vicariatului Ortodox Român din Ungaria, cu sediul în orașul Gyula, Pr. Teodor Mesaroș. De față erau, fiind invitați de Dr. Tibor Bartha, și toți preoții parohiilor românești ortodoxe din Vicariat. Tutorul le-a răspuns P.F. Patriarh Iustin care, în vorbirea Sa, s-a adresat cu părintești îndemnuri și s'a săturat și preoților comunităților noastre românești. Corul studenților a oferit apoi un scurt concert în cinstea delegației Bisericii Ortodoxe Române.

În aceeași zi delegația a făcut o vizită protocolară Președintelui Consiliului Județean, Dr. Szabo Imre și Primarului orașului Debrețin, Dr. Acs Stefan. Au avut loc discuții de informare asupra muncii ce desfășoară fiecare în sectorul respectiv de activitate. La amiază, Episcopul Tibor Bartha a oferit un prinz oficial în saloanele restaurantului „Aranybika” la care au participat reprezentanții ai cultelor și ai autorităților civile, și toți preoții comunităților ortodoxe române din Ungaria, nou prilej de a sta de vorbă, a schimba impresii, a comunica cu frații noștri din țara vecină. S-au rostit toasturi.

În aceeași după amiază, delegația s-a întors la Budapesta după un lung drum cu mașinile prin pusta Hortobágy, pe care gazdele au dorit să ne-o arate ca pe o parte specifică Ungariei și reliefului ei.

La 21 octombrie, joi, delegația a vizitat pe Episcopul Dr. Károly Toth la reședința sa, acesta fiind Episcop al Budapestei și Președinte al Conferinței Creștine pentru Pace cu sediul la Praga, în Cehoslovacia. Apoi, împreună cu Dr. Toth, a fost vizitat Colegiul Ráday, Academia de teologie reformată din Budapesta. Au vorbit: Episcopul Dr. Károly Toth, și Profesorul Dr. Bucsa Mihály care a dat largi informații despre învățământul teologic din Ungaria. Apoi P.F. Patriarh Iustin a evocat colaborarea P.F. Sale cu Dr. Toth în cadrul Conferinței Creștine pentru Pace, pe când era Mitropolit al Moldovei și Sucevei și a încheiat spunând: „Îmi este deosebit de

plăcut să fiu astăzi în mijlocul studenților teologi. Aceasta îmi amintește de frumoșii mei ani de profesorat la Facultatea de Teologie din Vașovia, Suceava și București. Cu mine sînt prezenți și doi Mitropoliți care s-au afirmat și sînt cunoscuți pentru dragostea și interesul lor pentru învățământul teologic, amîndu fiind foști rectori ai Institutului Teologic din București. Vă vor spune și ei cîte ceva din viața Bisericii noastre”. Astfel introduși, au vorbit apoi I. P. S. Teotist al Moldovei și Sucevei despre „*Invățământul teologic în România*”, iar Mitropolitul Ardealului Antonie a dezvoltat tema „*Ecumenismul în România*”.

După o recepție oferită la reședința Episcopului Dr. Károly Toth, delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă la aeroport, înapoiindu-se în Patrie.

Relațiile dintre creștinii ortodocși și cei reformați pentru refacerea unității au început curînd după Reformă. La o conferință ținută la Vilna în Polonia în anii 1599—1600, Exarhul Patriarhiei de Constantinopol Kiril Lukaris, citea o scrisoare a Patriarhului Meletie Pigas care spunea printre altele: „De ar da Dumnezeu să poată veni cîndva și posibilitatea unei adevărate uniri. Pînă atunci însă, să trăim ca prieteni”. Noi, în România, dăm exemplul cel mai elocvent al prieteniei dintre culte, materializată mai ales în Conferințele teologice interconfesionale care au ajuns de curînd la cea de a 40-a întâlnire. Se știe însă că încă din 1972 a început un dialog teologic între Biserica Ortodoxă și cea Reformată, la Debrețin în Ungaria, în care au fost foarte activi fostul mitropolit al Leningradului și Dr. J. I. McCord, Președintele Facultății de Teologie de la Princeton, U.S.A. S-a tratat atunci tema „*Tradiție și actualitate*”. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la prima conferință P. S. Episcop Vasile Coman al Oradiei. A doua întrunire, numită *Debrețin II*, a avut ca temă: „*Euharistia și responsabilitatea socială în învățătura Bisericii Ortodoxe și în cea a Bisericii Reformate*” (1976, la Leningrad), iar *Debrețin III* a avut ca temă: „*Complementaritatea valorilor spirituale și responsabilităților sociale, potrivit dogmei de la Calcedon*” (1979, la Budapesta). La aceasta au participat din partea Bisericii noastre P. C. Pr. Prof. Constantin Galeriu și Prof. N. Chișescu. Pentru viitor, pe agenda Comisiei de dialog figurează teme ca: „*Sanctificatio și Theosis*”, „*Intrupare și Răscumpărare*” s. a. Interesul nostru pentru bunele relații cu Biserica Reformată și pentru dialogul ecumenic se vede și din aceea că în anul 1980 o importantă delegație a Bisericii Ortodoxe Române a participat la *Adunarea Europeană a Alianței Reformate Mondiale*, care a avut loc la Poiana Brașov. Din delegație au făcut parte: I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, P. S. Epifanie al Buzăului (pe atunci Episcop-vicar la Constanța) și Profesorii N. Chișescu, C. Galeriu de la București și D. Abrudan de la Sibiu. Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală (pe atunci Episcop al Buzăului) a fost prezent și a vorbit în calitate și de reprezentant al Conferinței Bisericii Europene.

Vizita din anul acesta a unei delegații a Bisericii Ortodoxe Române făcută Bisericii Reformate din Ungaria va contribui o dată în plus la netezirea căilor spre un dialog teologic mai fructuos și spre întărirea prieteniei dintre cele două Biserici și popoare.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Datoriile creștinești față de cei repauzați

„Pe toți cei adormiți dintre neamurile noastre...”

Toți cei care trăim pe pămînt, împreună cu cei adormiți în Hristos, facem parte din Biserica întemeiată de El, care cuprinde atît pe cei vii cît și pe cei morți. Sf. Pavel ne confirmă acest adevăr prin cuvintele: „Căci nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine și nimeni nu moare pentru sine. Căci dacă trăim pentru Domnul trăim și dacă murim, ai Domnului sîntem. Căci pentru aceasta a murit și a înviat Hristos, ca să stăpînească și peste vii și peste morți” (Rom. 14, 7—9).

Între noi care trăim pe pămînt și între cei adormiți există o strînsă legătură care ne obligă să ne rugăm pentru ei, să le aducem mîngiere prin fapte de milostenie, prin rugăciuni, prin slujbe speciale rînduite de Biserică, prin daruri, dar mai ales prin jertfa Sf. Liturghii. Prin toate acestea mijlocim la Părintele luminilor ca să li se ierte toată greșala cea de voie și cea fără de voie și ca Domnul Dumnezeu să așeze sufletele lor unde dreptii se odihnesc.

Viața noastră ne strînge pe toți cu legături de dragoste curată și sfințită în așa fel încît și aceia care au format cîndva partea cea mai aleasă a inimii noastre, și azi se află în viața de dincolo, să rămînă pururea în legăturile nepieritoare iubiri care ne leagă de ei.

Toate despărțirile, mai ales cele cauzate de moarte, lasă în sufletele celor rămași un profund regret, dar amintirea celor trecuți la cele veșnice nu trebuie să se stingă decît odată cu moar-

tea. Golul cauzat prin dispariția celor dragi va fi umplut prin împlinirea îndatoririlor noastre față de cei adormiți prin diferite rînduiri și ierurgii, care formează cultul morților și prin care Biserica, ca o mamă bună nu dă nici ea uitării pe cei plecați dintre noi.

Pomenirile pentru cei morți care se fac în cadrul slujbelor bisericești, ca și practicile și rugăciunile noastre particulare pentru ei, constituie una din trăsăturile fundamentale ale cultului și a vieții religioase ortodoxe.

De la începuturile vieții creștine a existat îndatorirea celor vii de a face rugăciuni și slujbe pentru cei morți în scopul mîntuirii acestora. Creștinătatea a cultivat cu multă evlavie și dragoste cultul morților și pomenirea lor.

Cărțile noastre de cult cuprind rugăciuni și slujbe, mai ales Sf. Liturghii, în care se face pomenirea morților. Și Sf. Părinți ai Bisericii vorbesc în scrierile lor despre practica celor dintii creștini cu privire la săvîrșirea rugăciunilor pentru cei adormiți în Domnul.

Împlinirea îndatoririlor creștinilor față de cei adormiți își are temei nu numai în credința Bisericii de a ajuta pe cei trecuți la cele veșnice să-și dobîndească mîntuirea ci și în relatările evanghelice cu privire la grija pe care au manifestat-o față de trupul Mîntuitorului, Iosif din Arimateea și cu Nicodim, cei dintii ucenici ai Domnului.

Iosif, care aștepta și el împărăția lui Dumnezeu, cu îndrăzneală a intrat la Pilat și a cerut trupul lui Iisus, a cumpărat giulgiu, și coborîndu-l de pe cruce, l-a înfășurat în giulgiu și l-a pus într-un mormînt care era să pot în stîncă (Mc. 15, 43—46; Mt. 27, 57—60). Nicodim a adus ca la o sută de litre de amestec de smîrnă și aloe și împreună cu Iosif arimateanul au înfășurat trupul lui Iisus în giulgiu cu mirme precum era obiceiul de înmormîntare la Iudei (Ioan 19, 39—40).

Dar nu numai Iosif și Nicodim ci și femeile mironosițe: Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov și Salomea au cumpărat mirme și dis-de-dimineață, pe cînd răsărea soarele, au mers la mormînt ca să ungă trupul Domnului (Mc. 16, 1—2).

Aceste relatări ale Sf. Evanghelii sînt dovezi ale dragostei manifestată de cei dintii iubitori ai Mîntuitorului și pilde de urmat pentru creștinii din toate veacurile de a-și cinși morții.

În cadrul rugăciunilor și slujbelor rînduite de Biserică pentru cei trecuți la cele veșnice amintim: Rugăciunea pentru ieșirea sufletului, Rugăciunea pentru cel ce greu se luptă cu moartea, panihida, care e prescurtare a slujbei înmormîntării și înlocuiește privegherea din timpul nopții; stilpii, care sînt timpote evanghelice care se citesc înainte de înmormîntare la căpătîul mortului. Pătrunzătoare și mîngietoare de suflet e slujba înmormîntării prin conținutul și melodia cîntărilor.

Sf. Apostol SIMON ZELOTUL

...Sau „Canaanitul”. E același lucru. Ceea ce exprimă Sf. Evangheliști Matei (10, 4) și Marcu (3, 18) în dialectul sirohaldaic (sau: limba aramaică, vorbită la începutul erei noastre în Palestina și în coloniile ebraice din Diaspora), redă Sf. Luca (6, 15 și F. Ap. 1, 13) în limba greacă a Epocii elenistice (sec. IV î.H.—sec. V d.H.), care este și limba textului original al N. T.

Numele acesta poate să provină de la orașul galileian Cana, unde a făcut Iisus „început al minunilor Sale” (Ioan 2, 11). E posibil însă ca el să indice apartenența la gruparea extremistă a zeloților, ai cărei aderenți mai des întîlniți în Galileia, activau în toate părțile Țării Sfinte. Se știe că evreii contemporani „plinii vremii” erau destul de divizați întreolaltă. Tagma fariseilor îi dețesta pe cotropitorii romani ai Palestinei și pe colaboraționiștii (irodiani). Saducheeii — destul de puțini la număr, ca și irodiani — constituiau aristocrația iudaică a vremii: pentru beneficii materiale și pentru dobîndirea de funcțiuni publice copios retribuite de administrația romană, colaborau fățiș cu exponenții acesteia. În sfîrșit, zeloții (=zeloșii) reprezentau brațul înarmat de care se serveau fariseii spre a lovi fără cruțare pe romani, pe irodiani și pe saduchei. Pumnalele lor scurte, cu lama tăioasă, încovoată, numite sice (— de unde: „sicari”, cum li se mai spunea —) izbeau unde nu te așteptai, și apoi dispăreau fulgerător în mulțime, protejați de întunerice sau, ziua, de mântiile lor filfăinde.

Elementul comun care unifica toate aceste grupări antagoniste era Legea lui Moise, pe care o apărau și o respectau fără rabat, citeodată cu crîncenă strictețe.

Nimic nu-l împiedica pe Simon Canaanitul să fi aparținut — înainte de chemarea la apostolat — teribilei grupări ultranaționaliste a zeloților. „Patriotismul” lor feroce, deviat de porniri violente care mergeau pînă la vărsarea de sînge (străin sau înstrăinat), făcea „casă bună” cu perfidia farisaică, pe care o servea fără precauție.

În tovărășia lui Iisus Nazarianul, Simon Zelotul a găsit dorita alinare frămîntărilor sale (mesianice) de conștiință. Porecla de „zelot” — (ca și la Matei „vameșul”; vezi Matei 10, 3) — era menită desigur să-i aducă aminte mereu la ce stare cinstitoare l-a ridicat primirea în Soborul Sf. Apostoli.

Nu e singurul apostol cu echipament biografic evanghelic redus. Aceasta, însă — cum am arătat unde e cazul — nu înseamnă că biografia lui ar fi săracă. Dimpotrivă! A fost părtaş — pe picior de egalitate — la lucrarea misionară a Soborului Apostolic, munca în comun fiind definitorie pentru strădaniile lor specifice (sobornicitate). De aceea Biserica este și rămîne — puțin exprimat — zidită „pe temelii apostolilor... Piatra cea din capul unghiului fiind însuși Iisus Hristos” (Efeseni 2, 20).

Ea aduce alinare celor îndurerăți rămași în viață.

Biserica nu uită pe cei adormiți nici după înmormîntare, ci a rînduit un mănunchi de slujbe și rugăciuni pentru iertarea păcatelor lor. Între acestea e parastasia, cuvînt care înseamnă mijlocire, mijlocire la Dumnezeu pentru cel răposat. Pentru pomenirea mortului se aduce piine și vin (paos), simbol al Trupului și Sîngelui Mîntuitorului. Coliva, făcută din grîu fierț cu miere și zahăr, preînchipuie trupul celui adormit. Coliva este și o manifestare a credinței noastre în nemurire și în înviere.

Biserica a rînduit termene la care se fac pomenirile morților: în ziua a treia după moarte se face pomenirea celui adormit în amintirea învierii celei de a treia zi a Mîntuitorului. În ziua a nouă se face pomenirea mortului în amintirea orei a nouă (3 p.m.) cînd a murit Mîntuitorul. La 40 de zile se face pomenirea mortului

Ca și ceilalți apostoli, a beneficiat de darurile pe care le împărțea „școala” Mîntuitorului. După Înviere și Înălțare, a avut parte de „investitura” îmbelsugată a Cincizecimii (cf. F. Ap. 2, 1 urm.), propovăduind mai cu dinadinsul între hotarele Țării Sfinte. După moartea martirică — la anul 62 — a Sf. Iacov, „fratele” Domnului, a preluat funcțiunea acestuia de întii episcop al Ierusalimului, deținînd-o pînă la începutul războiului iudaic. Împreună cu numeroși creștini din Palestina, s-a strămutat atunci în Pella — capitala Macedoniei, locul de obîrșie al lui Filip II și al incomparabilului său fiu, Alexandru cel Mare. Se pare că a fost crucificat acolo în vremea domniei împăratului Marcus Ulpius Trajanus (98—117). Surse documentare îndoielnice indică și alte zone teritoriale ca spații misionare ale acestui zelos apostol.

Poate că nu e hazardată presupunerea unui apostolat al lui Simon Zelotul în Macedonia. Problema — căci este cu adevărat o problemă — se cuvine a fi luată în studiu, cu toată penuria de date pe care le avem (sau: nu le avem) la dispoziție.

Pomenirea cu laudă a Apostolului Simon Canaanitul se face la 28 octombrie ale fiecărui an.

Pr. prof. Dr. Grigorie Marcu

în amintirea înălțării Mîntuitorului la cer la 40 de zile după Înviere. Se mai face pomenirea morților la 3 luni, la 6 luni, la 9 luni, la un an și în fiecare an pînă la 7 ani. Aceste termene de pomenire a morților își au semnificația lor.

Biserica a rînduit și zile în cursul anului bisericesc în care se face pomenirea morților. Între aceste zile amintim: Sîmbăta lăsatului de carne, Sîmbăta înalțea pogoririi Sf. Duh, precum și sîmbăta a 2-a, a 3-a și a 4-a a postului Sf. Paști. Se mai fac pomeniri a celor decedați și la cererea credincioșilor. Între acestea sînt sîrîndarele, pomenirea nominală a celui decedat la un șir de 40 de Liturghii. De obicei sîrîndarele se fac în primele 40 de zile după moarte. O practică echivalentă cu sîrîndarul, pentru po-

Pr. Al. Moisiu

(Continuare în pag. a 3-a)

Moment comemorativ: *Palia de la Orăștie*

Cele mai vechi texte cunoscute, scrise în limba română, datează din secolul al XVI-lea. Fără să avem dovezi plauzibile, trebuie să presupunem că s-a scris românește și înainte de anul 1500, din moment ce verbul respectiv ni s-a transmis din limba latină; este, adică, un cuvânt moștenit.

Primele traduceri ni s-au păstrat în manuscris; sînt așa-numite texte rotacizante. Ele provin din zona de nord a țării, foarte probabil din Maramureș și nordul Transilvaniei. Traducerea lor s-a efectuat în prima jumătate a secolului al XVI-lea. După 1540, își fac apariția și cărțile tipărite; cea dintîi probabil la Sibiu, în anul 1544, din care, însă, nu ni s-a păstrat nici un exemplar.

O activitate ieșită din comun a desfășurat, la Brașov, diaconul Coresi, între anii 1558—1581, cînd a tipărit un număr impresionant de cărți, dintre care cele mai multe în limba română, impunînd graiul din sudul Transilvaniei ca bază a viitoarei noastre limbi literare.

Între activitatea desfășurată de traducătorii maramureșeni, din prima jumătate a secolului, și cea a lui Coresi, din a doua jumătate, nu trebuie să ne închipuim că ar fi existat un spațiu gol. S-au mai tradus și alte cărți, care, însă, rămîn în urmă față de cele ale tipografului brașovean.

La numai un an, după apariția ultimei cărți a lui Coresi, avea să se imprime, tot în sudul Transilvaniei, dar în partea extrem vestică a ei, la distanță relativ mare de Brașov, *Palia de la Orăștie*, de la a cărei tipărire se împlinesc, acum, 400 de ani. Cartea aceasta reprezintă o importanță deosebită, în istoria culturii noastre, nu numai prin faptul că e cea mai veche traducere a unei părți din Vechiul Testament, ci, mai ales, prin unele particularități de limbă care aveau să contribuie, în mod hotărîtor, la impunerea ca bază a limbii române literare, a graiurilor din sudul Transilvaniei.

Deosebită, prin conținut, de cărțile lui Coresi, ca și de manuscritele anterioare, *Palia* se deosebește, într-o oarecare măsură, și sub aspectul limbii, atît printr-o serie de elemente regionale ori prin unele împrumuturi din limba maghiară, necunoscute altor texte, cît și prin cîteva cuvinte rare, de alte origini, cum ar fi *poroboc* (cu derivatele *porobocel*, *porobocie*), pentru *copil*, pe care îl mai găsim doar în prima *Cazanie* a lui Coresi (1564) și în *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) ori *păcurar*, pentru *cioban*, nemaiîntîlnit în celelalte texte din secolul al XVI-lea. Este interesant de amintit, aici, că Ovid Densusianu făcea constatarea, în monografia sa din 1915, *Graiul din Țara Hațegului*, p. 327, că *păcurar* este cuvîntul obișnuit, în partea locului, iar *cioban* apare mult mai rar. Concluzia lui Densusianu este întărită de textele populare culese de Clemente Constantin (*Pe cîmpul cu florile*, Deva 1981). Se vede, prin urmare, că prezența cuvîntului în traducerea de la 1582 nu este decît reflectarea unei realități din graiul hunedorean.

Întîlnim, de cîteva zeci de ori, în textul *Paliei*, verbul de origine latină, *custa*, cu înțelesul de a trăi, pe care îl cunosc, pînă

în momentul de față, graiurile din Bihor, din Crișana și din Banat, de unde e de presupus că a fost preluat de traducătorii cărților religioase din secolul al XVI-lea. De aici s-a răspîndit, apoi, și în textele din celelalte provincii românești, în primul rînd în Moldova secolului al XVII-lea, unde îl întîlnim în scrisul lui Varlaam și Dosoftei.

În zona în care mai apare, astăzi, *custa*, este cunoscut și substantivul *im*, cu înțelesul de *tină*, *noroi*, *murdărie*, *lut*, *argilă*, pe care de asemenea îl întîlnim în *Palie* (40/23, 48/21).

Valoarea *Paliei* crește, apoi, prin frecvența relativ mare a cuvintelor *român*, *romănesc*, în paginile ei. Nu vom afirma, cum s-a susținut la un moment dat, că cele două cuvinte ar apărea aici pentru prima dată, din moment ce le întîlnim și în alte texte, în primul rînd în unele traduceri ale lui Coresi (*Intreb. creștinească*, p. 16, *Psaltirea și Tetraevanghel*, în epilog), dar putem afirma că *Palia* a contribuit la familiarizarea vorbitorilor cu vocabulele respective.

Limba noastră veche a impus, în scris, sinonimul *muiere*, deși exista *femeie*. Tot așa a fost preferat *prunc*, în locul lui *copil*, *băiat*, *cocon*. Această „alegere” ne obligă să conchidem că limba literară s-a format în nordul Carpaților, adică acolo unde erau și mai sînt obișnuite, în vorbire, cele două cuvinte (*muiere* și *prunc*).

În cazul lui *muiere* trebuie să ne mai gîndim la un amănunt, care scoate, și el, în evidență, rolul *Paliei* la impunerea graiurilor ardelenesti ca bază a limbii noastre literare. Textul acesta este singurul, după informațiile pe care le deținem, în care substantivul *femeie* își mai păstrează încă sensul etimologic, din limba latină, acela de *familie*. În toate trei cazurile, în care îl întîlnim în *Palia* (40/12, 86/21, 197/18), sensul este cel etimologic, nu cel de azi.

Starea aceasta de lucruri ne ajută să înțelegem de ce limba veche și, după ea, limba literară de mai tîrziu, a preferat, în numeroase cazuri, pe *muiere*. Sinonimul *femeie* a fost evitat tocmai din cauza caracterului său ambiguu; traducătorii *Paliei* au socotit că nu pot recurge la același cuvînt pentru ambele noțiuni (*femeie* și *familie*), deosebite, sensibil, între ele. Așa se explică faptul că, în cele douăsprezece texte (nouă din secolul al XVI-lea și trei din al XVII-lea), pe baza cărora C. Dimitriu a alcătuit un *Dicționar de frecvență al limbii române vechi*, substantivul *femeie* a fost înregistrat numai de douăzeci de ori în vreme ce sinonimul său *muiere* ne întîmpină de cinci sute șaptezeci și două de ori. În cele douăzeci de apariții ale lui *femeie* sînt socotite și cele trei din *Palia de la Orăștie*, unde am văzut că sensul cuvîntului este altul decît cel de azi. Și dacă, mai departe, observăm că alte cincisprezece apariții sînt consemnate în *Cazania* lui Varlaam (din secolul al XVII-lea, în Moldova!), nu mai rămîn decît două și anume, una în *Tetraevanghel* și cealaltă în *Cazania* a doua, a lui Coresi. Se poate afirma, deci, că *femeie*, cu înțelesul lui de astăzi, nu exista în limba scrisă a secolului al XVI-

lea, că, peste tot, îi luase locul sinonimul lui din graiurile ardelenesti.

Caracterul regional al limbii din textul nostru poate fi pus în lumină și altfel. *Palia* este una dintre puținele traduceri, din perioada veche, în care apar cuvintele *vreavă* (=strigăt, murmur, protest) și *vrevi* (=murmura, protesta, cîrți, striga), considerate, de unii specialiști, ca avînd origine veche slavă, bulgărească ori sîrbocroată. Din aceeași familie mai fac parte *vreavătă*, cu înțelesul de *gălăgie* (înregistrat de anchetatorii ALR II/248) și *vrevitor* din *Anonymus Caransebesiensis*.

Ca și în cazul lui *custa* și al lui *im*, al lui *muiere* și al lui *păcurar*, cuvintele *vreavă* și *vrevi* continuă să fie vii în vorbirea din Hunedoara și Banat. Toate acestea fac dovada că așa numitele *arhaisme*, întîlnite, adică, numai în scrierile vechi, se confundă, adesea, cu *provincialismele* și cu *regionalismele*, cu acele cuvinte care nu sînt cunoscute în limba literară și circulă numai în vorbirea unor oameni, relativ puțin numeroși, pe arii geografice restrînsse.

Din cele spuse pînă aici, ca și din alte probe care ar mai putea fi aduse, atît din domeniul vocabularului, unde întîlnim ardeleneisme ca: *astară*, *batăr*, *bărat*, *băsău*, *berc*, *beseadă*, *besedui*, *brîncă*, *celui*, *ceteră*, *ciurdă*, *făgădas*, *hasnă*, (și derivatul *hăsnui*), *întăroșă*, *nea*, *niștotă* (cu înțelesul de lipsă), *oacăr*, *ospăt*, *pită*, *tar*, *tăroasă*, *trînaț*, *vă* (=du-te), *varmigie*, *vipt*, *zagău* etc., cît și cel al foneticii, unde avem: *arepă*; *are și tune*, în loc de *arie*, *funie*; *i* și *e* nevelarizați: *așța*, *beutură*, *dinsul*, *înțerca*, *riu*, *singe*, *strimb*, *strimbătate*, *strimt*, *stringe*, *strinsură*, *tinăr*, *țiță*; menținerea lui *n* în cuvinte ca: *dintîniu*, *întîniu*, *mîngînietură*, *pustine*. Avem apoi *giolgi*, în loc de *giulgi*, *rumpe*, *tîlni*, ori din morfologie unde am reținut un *slugă* (în loc de *o slugă*, masculin în locul femininului din limba literară de azi!) și pluralul lui *gol*, cu *l* păstrat, adică *goli* etc. Tot ca o reflectare a graiurilor din sud-vestul Transilvaniei trebuie explicate formele verbale de imperativ negativ, formate de la infinitivul

lung (nu *cîștigareți*, nu *cugetareți*, nu *facereți*, nu *judecareți*, nu *vă prigonireți*, nu *vă teamereți*, nu *mă țineareți*, nu *ni vărsareți* sînge etc.) ori numeroase construcții inverse, de tipul *acoperiră-se*, *aduce-te-voi*, *ajunge-mă-va*, *blagoslovi-te-voi*, *cinsti-te-voa*, *despărți-se-voa*, *duce-l-voi*, *hicle-niră-se*, *omori-mă-voa*, *rugămu-te etc.*, etc., care vor căpăta valori deosebite, în limba literară din secolul al XIX-lea, prin Eminescu și Coșbuc, în primul rînd, și vor constitui o trăsătură fundamentală în scrisul lui Octavian Goga.

Așa sînd lucrurile, nu mai încapă nici o îndoială că limba *Paliei de la Orăștie*, întocmai ca cea a traducătorilor coresieni, s-a încheșat pe graiurile din sudul Transilvaniei. Acolo este Toscana noastră și textul *Paliei*, fiind preluat, fără modificări importante, de unii traducători de mai tîrziu, în frunte cu cei ai *Bibliei de la București* (1688), a avut un rol neîndoielnic la fundamentarea limbii române literare.

Gavril Istrate

Tangențele lui Aurel Vlaicu cu Sibiu

100 de ani de la naștere (1882—1982)

Se împlinesc o sută de ani de cînd a văzut lumina zilei genialul aviator Aurel Vlaicu. Evenimentul se cade să fie prăznuit, pentru că mari și numeroase sînt vrednicile sale.

La minunata salbă a jubileului fie-ne îngăduit să dăm și noi expresie sentimentelor noastre de grațitudine vorbind despre tangențele lui Aurel Vlaicu cu Sibiu.

Pentru a se scutura de atmosfera neprielnică avîntului său creator Aurel Vlaicu a părăsit colegiul reformat Kuhn din Orăștie și într-o dimineață tîrzie din toamna lui 1900 și-a mutat la liceul unguresc din Sibiu nu numai cărțile și caietele ci și atelierul pe care-l înfiripase la Orăștie.

Și astfel un băiat înalt, cu o tinută distinsă, cu ochii negri și melancolici în haină neagră, cu guler înalt alb și scrobît, prin care se încadra atît de sever în sfera preocupărilor sale serioase, își făcu apariția în lumea școlară din Sibiu. În mină ținea, cu o legitimă mindrie miniatura unui aeroplan, pe care îl lăsa văzut cu cea mai mare bunăvoință.

Ghemuit între șuruburi și roțițe, în Sibiu lucra zi și noapte la perfecționarea mașinei sale. Chiar și în orele de clasă ale liceului umbra cu gîndul numai la mașină. Deși Vlaicu era sociabil din fire nu era iubit de colegii săi tocmai pentru afirmarea sa tot mai des repetată: „eu am să sbor!”

Singur clarvăzătorul Octavian Goga l-a înțeles. Într-o scrisoare trimisă lui Vlaicu, Goga spunea: „Ți-am spus de atîtea ori că ai talent, care iese la iveală, ori mai curînd ori mai de vreme. Sînt sigur de succesul tău și de aceea am încredere în tine, cu toată lipsa mea de pricepere mecanică”.

După terminarea liceului Sibiu deveni pentru Vlaicu un oraș adoptiv. Venea la Sibiu mai ales pentru a-l întîlni pe O. Goga, la redacția revistei „Lucefărul”.

La Sibiu Vlaicu a realizat un zbor de mare succes, în 24 septembrie 1911, pe o furtună pu-

ternică, ceea ce n-a izbutit pînă atunci nici un alt aviator.

Sibiu este încărcat de amintirile lui Aurel Vlaicu. Nu numai urmele pecetluite în clasele liceului, nu numai odăița din Spinarea Ciinelui, unde chibzuia în singurătate, ci și documentele epocii aprofundează viața fostului sibiuan, Aurel Vlaicu.

În istoricul liceului din Sibiu autorul Ion Stanciu apoteozează vrajba care stăpînea inima „celui mai serios inventator român de avioane”. Profesorul Petru Munteanu, autorul unei reușite monografii a liceului „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, pricepînd minunile istoriei pe cei doi așa ai gîndirii și simțirii românești: — Lazăr și Vlaicu — îi așează cap de coloană în galeria oamenilor reprezentativi.

În cartea: „Oameni de ispravă”, literatul A. P. Bănuț închină trei capitole cuceritorului văzduhului: Aurel Vlaicu.

Presa contemporană a scris elogios despre Aurel Vlaicu. Prima-tul îl deține revista *Lucefărul* a lui O. Goga, urmează apoi revista *Transilvania* și ziarul *Tribuna*, Foiaia poporului, *Telegraful Român* și oficiosul german *Tageblatt*, care au vestit că Aurel Vlaicu a urcat mai repede, mai ușor și mai sus decît alte tipuri de avioane.

E greu de zăgrăvit durerea sibiienilor la prăbușirea aviatorului. În memorabila zi de 13 sept. 1913 *Telegraful Român* publicase un articol de fond despre Vlaicu. Octavian Tăslăuanu, Lazăr Triteanu și Dr. Ion Fruma au prezentat sentimentele de compasiune și admirație, la înmormîntarea marelui inventator. La propunerea lui Ion Agîrbiceanu și a lui Andrei Bărsăneanu comitetul central al Asociației a decis ridicarea unui monument lui Aurel Vlaicu.

Reprezentanții culturii din Sibiu au folosit multe prilejuri pentru a dovedi o nestrămătată prețuire și dragoste față de omul original și de mare inteligență, care cu avionul inventat de el a fixat linia longitudinală a românilor, de la București la Arad.

Prof. Nicolae Neaga

Datoriile creștinești...

(Continuare din pag. a 2-a)

menirea morților, e sărăcusta (tesaracostă), ziua a patruzecoa, însemnînd liturghia la 40 de zile după moarte.

Atît sărindarul cît și sărăcusta „se întemeiază pe credința populară (de origine monahală) că în a 40-a zi de la moarte, după ce sufletul a străbătut cele 25 de vămi ale văzduhului și a vizitat raiul și iadul, se înfățișează la judecata particulară, pentru a i se hotărî soarta provizorie pînă la judecata din urmă, soartă care se poate ușura, prin mijlocurile și milosteniile făcute de cei vii în folosul morților. La sfîrșitul celor 40 de Liturghii se face Liturghie

cu parastas și se pomenește toate pomelnicele expirate, ceea ce în popor se numește dezlegarea sau slobozirea sărîndarelor”.

Pr. Prof. Ene Braniste vorbește și de unele practici „care s-au încetățenit în unele părți ale Bisericii noastre de a dezgropa osemintele morților la șapte ani, cînd corpul a putrezit și cînd încețază pomeneirea anuală a mortului și cu această ocazie se face panihida și parastasul (unii fac din nou slujba înmormîntării), pentru a fi înhimate din nou, în aceleași morminte sau în altă parte”.

E obiceiul general, tot ca un semn al dragostei pentru cei

morți, ca cei vii să poarte haine de doliu un timp mai îndelungat. Această practică își are temeii în V. T. unde cei trecuți la cele veșnice se jeleau timp de 30 de zile. Așa „au plîns fiii lui Israel pe Moise, în securile Moabului, la Iordan, aproape de Ierihon, treizeci de zile, pînă s-au împlinit zilele de jeliț și de plîns după Moise” (Deuter. 34, 8). Acest obicei de a purta haine de doliu pentru cei morți corespunde și cu firea omenească, care nu se poate ușor împăca cu despărțirea de cei dragi, deși unii Sfinți Părinți sînt împotriva acestui obicei fiind incompatibil cu învățătura creștinească care spune că moartea e numai o schimbare la o viață mai fericită.

Tot din dragostea pe care cei vii o poartă celor adormiți în Domnul e și practica veche de a nutri pe cei săraci și de a le împărți din bunurile acestora.

Împlinirea tuturor acestor datoriilor creștine față de cei trecuți la cele veșnice sînt un reflex al iubirii pe care o purtăm tuturor celor adormiți dintre neamurile noastre, iubire concretizată în cuvintele Sf. Pavel: „Fraților, despre cei ce au adormit, nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde. Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa credem că Dumnezeu, pe cei adormiți întru Iisus, îi va aduce împreună cu El” (I Tes. 4, 13—14).

Tot Sf. Pavel îndeamnă pe creștini să facă rugăciuni pentru cei morți, cînd zice: „Faceți în toată vremea, întru Duhul, tot felul de rugăciuni și de cereri, și întru aceasta privegheați cu toată stăruința, rugîndu-vă pentru toți sfinții” (Efes. 6, 18).

Să ne rugăm mereu cu Sf. Biserica pentru „toți cei adormiți din neamurile noastre, strămoși, moși, părinți, frați, surori, și pentru toți cei dintr-o rudenie cu noi, pe fiecare după numele său, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăția Sa”.

Și frumoasele cimitire cu cruci sculptate și morminte presărate cu flori sînt un semn al îndatoririlor noastre creștinești pentru cei trecuți la cele veșnice. Toate sînt spre veșnica lor pomeneire.

Vrednici slujitori la altarul culturii noastre teologice:

Pr. prof. dr. Grigorie Marcu în cel de al 8-lea deceniu de viață

Inceputul noului an universitar 1982/1983 a prilejuit omagierea personalității unuia dintre vrednicii dascăli ai Institutului nostru: pr. prof. dr. Grigorie Marcu, retras la pensie după o prodigioasă activitate de 46 de ani.

Sărbătoritul s-a născut într-o familie preoțească, în loc. Broșteni, jud. Sibiu, la data de 7 decembrie 1911.

Studiile liceale le face la Blaj (primele două clase) și la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu, unde își ia bacalaureatul în 1929. În toamna aceluiași an îl găsim student la Facultatea de Teologie din București. Aici frecventează primii trei ani de studii. Ultimul an îl face la Facultatea de Teologie din Cernăuți, devenind licențiat în noiembrie 1933.

Prin purtarea de grijă a mitropolitului Nicolae Bălan urmează, între 1933—1934, studii de specializare la Facultatea de Teologie din Atena și între 1934—1936 la Facultățile de Teologie catolică și protestantă din Breslau (astăzi Wrocław).

Doctoratul îl obține la Cernăuți, în iunie 1939, cu teza: „Antropologia paulină”, lucrată sub îndrumarea pr. prof. dr. Vasile Gheorghiu.

Activitatea didactică o începe în toamna anului 1936 când e numit profesor suplinitor la catedra de Studiul Noului Testament de la Academia Teologică „Andreiană”. Se titularizează la aceeași catedră în ianuarie 1941. În 1943, ca urmare a ridicării Academiei teologice la rang universitar, e încadrat ca profesor agre-

gat universitar, iar în 1946 ca profesor titular universitar.

S-a impus, de la început, prin temeinica pregătire de specialitate, ca și prin farmecul și puterea unei exprimări totdeauna clare și cursive. Orele de curs și seminarii au dobândit, prin vigurosul său talent pedagogic, caracter festiv. Generațiile de studenți pe care i-a pregătit au pășit în viață înarmați cu cele mai profunde convingeri și cu bogate cunoștințe teologice. Dascălul lor le-a imprimat în suflet imaginea vie a Mîntuitorului Hristos, așa cum se desprinde ea din paginile inspirate ale Noului Testament.

În persoana pr. prof. dr. Grigorie Marcu s-a îmbinat armonios misiunea de dascăl cu aceea de preot. A fost hirotonit diacon în 1936 iar preot în 1947. În această calitate a ilustrat, prin numeroase predici, amvonul catedralei mitropolitane, punînd și aici în valoare darul oratoric cu care a fost înzestrat.

A vorbit frumos și cu teme de la catedră și de la amvon, dar ne-a lăsat și pagini scrise de o mare valoare. Lista sa bibliografică este impresionantă, ea însumînd peste 1000 de titluri. Temele abordate au caracter biblic-teologic și patriotic-cetățenesc (pace, înfrățire, colaborare, ecumenism). Dintre lucrările publicate în volum amintim: „Saul din Tars”, Sibiu, 1939, 126 pag.; „Studii biblice”, Sibiu, 1940, 100 pag.; „Antropologia paulină”, Sibiu 1941, 315 pag.; „Procesul Mîntuitorului: Studiu juridic și teologic” (în colaborare cu dr. I. Fruma), Sibiu, 1945, 348 pag.; „Epistola

Sf. Ap. Pavel către Tit”, Sibiu, 1947, 50 pag. Este coautor al manualului de „Studiul Biblic al Noului Testament pentru uzul studenților Institutelor teologice” (Ed. a II-a), București, 1977.

Fiind un condeier experimentat, pr. prof. dr. Grigorie Marcu a îndeplinit unele însărcinări pe linie redacțională. Astfel, a fost director al „Revistei Teologice” din iulie 1936 pînă în decembrie 1947. În ianuarie 1954 i s-a încredințat redacția gazetei: „Foaia Bunului Creștin”. A avut în grijă, apoi, apariția colecțiilor: „Biblioteca Bunului Păstor” și „Problemele vremii”. Din 1956 și pînă în 1976 a îndeplinit funcția de redactor al revistei Mitropolia Ardealului.

Ca o confirmare a înaltului său prestigiu la catedră i s-a încredințat conducerea Institutului nostru teologic, în calitate de rector, în perioada 1 sept. 1976—1 octombrie 1979.

A fost, de asemenea, deputat în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului.

A făcut parte din mai multe delegații ale Bisericii noastre la diferite congrese, conferințe și întruniri peste hotare (R. D. Germană, R. F. Germania, Grecia și Suedia).

I-au fost conferite medalii și alte distincții din partea Bisericii și a Statului.

În pragul celui de al 8-lea deceniu de viață îl întîmpinăm cu respectuoasă urare de sănătate și noi înfăptuiri pe tărîmul scrisului teologic.

Întru mulți și fericiți ani!

Pr. prof. D. Abrudan

Pr. prof. Alexandru I. Ciurea la împlinirea a 70 de ani de la naștere

Unul dintre momentele festive la începutul noului an academic 1982—1983, de la Institutul Teologic Universitar din București, l-a constituit aniversarea a 70 de ani de la nașterea P. C. Pr. Prof. Dr. Alexandru I. Ciurea.

Sărbătoritul s-a născut la 17 noiembrie 1912, în comuna Tătărași, jud. Vaslui (pe atunci Fălciu), fiind primul din cei cinci copii ai subofițerului Ioan Ciurea și ai soției sale, Natalia Ciurea. Tînărul Alexandru Ciurea a urmat Școala generală în comuna Rădăceni, apoi Seminarul teologic la Huși (1924—1931), ultima clasă de seminar încheind-o la renumitul Seminar „Veniamin Costachi” din Iași (1932). Între 1932—1936 frecventează cursurile Facultății de teologie din Chișinău, unde în iunie 1936 obține titlul de licențiat în teologie, pe baza tezei: „Un păcat împotriva unității Bisericii lui Hristos: Dezbinarea religioasă a românilor ardeleni (1698—1701)”. Trimis de Facultatea de teologie din Chișinău, studiază între 1936—1939 la Universitatea din Strasbourg, după care, întors în țară, susține în 1943 examenul de doctorat prin lucrarea intitulată: „Figuri de ierarhi moldoveni: Iacob Stamati (1749—1803)”, tipărită la Iași în 1946.

În anul 1941 a fost hirotonit diacon, iar în 1951 preot. A îndeplinit diferite funcții ca: prefect de studii la Chișinău (1939—1940); asistent la catedra de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de teologie din Iași, Cer-

năuți și apoi la Suceava (1940—1947); suplinitor al acestei catedre (1947—1948); iar după contopirea Facultăților de teologie din București și Suceava prin organizarea Institutului teologic de grad universitar din București, se stabilește în capitală îndeplinind la Institutul teologic de aici următoarele funcții: asistent la Secția istorică (1948—1950); conferențiar spiritual cu sarcini didactice (1950—1963); apoi paralel conferențiar pentru Istoria artelor (1956—1966); suplinește din 1963 pînă în 1972 catedra de Istoria Bisericii Române, al cărei titular Pr. Prof. Gheorghe Moisescu se afla în misiune peste hotare, iar începînd cu 1 nov. 1972, pe cînd și P. C. Sa se afla în misiune peste hotare, a fost titularizat la această catedră, post din care se pensionează la cerere în noiembrie 1977. În prezent P. C. Pr. Prof. Alexandru Ciurea este profesor consultant la Institutul teologic universitar din București.

Pe lângă activitatea sa didactică, pe care și-a îndeplinit-o cu multă competență și conștiințozitate, P. C. Sa a mai îndeplinit și alte funcții, dintre care amintim: secretar al internatului teologic; referier la Consistoriul central bisericesc; membru al Comisiei de pictură bisericească; profesor al Institutului teologic din București s. a. În noiembrie 1971 a fost detașat de Patriarhia Română la Stockholm (Suedia), unde a activat pînă în aprilie 1978, înființînd trei parohii ortodoxe române, cu 16 filiale, în patru țări:

Suedia, Finlanda, Norvegia și Danemarca.

Începînd cu anul 1972 a înființat și publicat la Stockholm revista „Candela”, cite patru numere pe an, scoțînd în total 21 de numere, care au constituit o tribună de afirmare a culturii românești, de evidențiere a trecutului nostru zbuciumat, dar mai ales de lansare a dorinței poporului nostru de a cultiva raporturi de bună colaborare și prietenie cu oamenii de bine din lumea întreagă. Tot la Stockholm, P. C. Sa a mai înființat un Institut de studii românești și o Bibliotecă românească.

Preotul Profesor Alexandru I. Ciurea a reprezentat Biserica noastră la diferite întruniri ecumenice și a făcut cunoscută teologia românească, prin conferințe și comunicări, în diferite țări ale Europei. P. C. Sa a adus și o valoroasă contribuție la promovarea și afirmarea teologiei românești prin activitatea sa de cercetător și publicist, care s-a concretizat în cele peste 300 de studii, articole, note, cronici, predici, recenzii, dări de seamă etc., publicate aparte și în periodice din țară și de peste hotare.

Aniversarea a 70 de ani de la naștere îl surprinde pe Preotul Profesor Alexandru Ciurea în plină forță creatoare, avînd pe masa de lucru încă multe proiecte ce-și așteaptă înfăptuirea, pentru care fapt rugăm pe bunul Dumnezeu să-l dăruiască cu sănătate și sporite puteri de muncă pentru a sluji încă mulți ani Biserica și cultura românească.

Pr. Dr. Viorel Ioniță

DIN VIAȚA BISERICESCĂ ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală, biserica nouă din Ungra, prot. Rupea, a fost resfințită Duminică, 7 noiembrie 1982,

de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

În cadrul Sf. Liturghii tînărul teolog O. Fulea a fost hirotonit întru diacon.

La sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. Gh. Opriș (Rupea), C. pr. Gh. Boorel, parohul local,

distins și hirotesit „iconom”, și d-l pastor evangh. luth. Wagner Friederich.

Cuvînt de învățătură a rostit apoi Î. P. S. Mitropolit Antonie, care a explicat pe înțeles pericopa evanghelică din Duminică respectivă.

Vizita în țara noastră a Grației Sale Dr. Robert Runcie, Arhiepiscop de Canterbury, Primat al întregii Anglii și Mitropolit

Între 11—15 octombrie 1982, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, Grația Sa Dr. Robert Runcie, Arhiepiscop de Canterbury, Primat al întregii Anglii și Mitropolit a făcut o vizită oficială Bisericii Ortodoxe Române. Liderul spiritual al Bisericii Anglicane a fost însoțit de următorii delegați: Reverendul Canonic Michael Moore, capelanul palatului, Reverendul Richard Chartres, capelanul reședinței arhiepiscopale și Reverendul Robert Brown, capelanul Bisericii Anglicane din București.

Aceasta este cea de a doua vizită făcută Bisericii Ortodoxe Române de către un Arhiepiscop de Canterbury, prima avînd loc în anul 1965, de către primatul Bisericii Anglicane din acel timp, Dr. Michael Ramsey. Continuarea schimbului de vizite între întîistătătorii celor două Biserici constituie o întărire a bunelor relații de colaborare care au existat și există între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Angliei încă din perioada interbelică, cînd a avut loc vizita patriarhului Miron Cristea la Londra în anul 1935 și care a urmat conferinței anglicano-ortodoxe de la București din anul 1935, cînd partea ortodoxă a recunoscut validitatea hirotonirilor anglicane.

Colaborarea între cele două Biserici s-a manifestat mai concret după cel de al 2-lea război mondial cînd s-au intensificat strădaniile, de ambele părți, în vederea idealului creștin al unității, ceea ce a dus și la realizarea unui dialog teologic anglicano-ortodox. Acest dialog, care are deja două decenii de existență, a dezbătut pînă acum teme de o importanță majoră pentru viața Bisericii. De remarcă că Grația Sa, Dr. Robert Runcie a avut un rol de mare importanță în cadrul discuțiilor de dialog, în calitate de președinte al Comisiei teologice anglicane, manifestînd un interes deosebit pentru apropierea de ortodoxie, așa cum a declarat adesea în cuvîntări că „anglicanismul se întîlnește cu ortodoxia pe același drum al Sfințelor Scripturi, al Sfinților Părinți, al Sinoadelor ecumenice, al Sfințelor Taine, între care și preoția cu cele trei trepte ale ei”.

Relațiile ecumenice dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Angliei au cunoscut noi realizări prin sprijinul pe care Biserica Anglicană l-a acordat pentru înființarea parohiei ortodoxe române din Londra pentru credincioșii ortodocși români care trăiesc în Marea Britanie.

Arhiepiscopul primat al Bisericii anglicane și delegația care l-a însoțit au vizitat obiective bisericești din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și Episcopiei Rîmnîcului și Argeșului.

În București, Arhiepiscopul de Canterbury a vizitat instituții centrale ale Patriarhiei Române și Institutul teologic universitar.

În zilele de 13 și 14 octombrie, oaspeții anglicani au fost oaspeții P. S. Episcop Iosif Gafton al Rîmnîcului și Argeșului. La Rîmnîcul Vilcea au fost întîmpinați și de P. S. Arhiepiscopul vicar Gherasm Piteșteanul împreună cu funcționarii eparhiali și preoții din oraș. După ce Arhiepiscopul de Canterbury, la dorința sa, a vizitat și a fost găzduit la M-reă Dintr-un Lemn, a participat și la un prînz oferit de Episcopia Rîmnîcului și Argeșului.

În ziua de 13 octombrie, Grația Sa, Arhiepiscopul de Canterbury a fost primit de D-l Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor. Au fost de față Prea Fericitul Patriarh Iustin împreună cu unii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. S-au subliniat cu acest prilej relațiile dintre cultele religioase din România, bunele relații dintre culte și statul român, precum și strădaniile cultelor religioase în sprijinirea vieții noi a poporului român și a păcii în lume.

În ziua de 14 octombrie, la Palatul patriarhal, Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a oferit un dîneu oficial în onoarea Grației Sale, Arhiepiscopul de Canterbury. Au luat parte: D-l Ion Roșianu, președintele Departamentului Cultelor împreună cu alți colaboratori din Departament, membri ai Sfîntului Sinod; D-l H. Holmer, ambasadorul Marii Britanii la București; conducătorii și reprezentanții ai cultelor din România; consilierii Ad-ției patriarhale și Arhiep. Bucureștilor, membrii corpurilor didactice de la Institutul și Seminarul teologic București.

Cu această ocazie, Prea Fericitul Patriarh Iustin și Grația Sa, Arhiepiscopul Robert Runcie au rostit toasturi în care s-au exprimat și subliniat bunele relații existente între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Anglicană și dorința de a se continua aceste relații de apropiere și colaborare. În toastul său, Arhiepiscopul de Canterbury a invitat pe Prea Fericitul Părinte Iustin să facă o vizită în Anglia în anul 1983. De asemenea, s-a evidențiat dorința de pace a Bisericii și popoarelor noastre și voința de a lupta pentru realizarea idealului de pace și înțelegere între oameni și popoare.

În ziua de 15 octombrie, Grația Sa, Arhiepiscopul Angliei, însoțit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin și alți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române au vizitat întreprinderea de mașini grele București unde au fost întîmpinați de Directorul general al acestui vestit complex bucureștean care a dat explicațiile de rigoare.

În aceeași zi Grația Sa, Arhiepiscopul de Canterbury însoțit de Prea Fericitul Patriarh Iustin a fost primit la Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România de către D-l Gheorghe Rădulescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat.

La orele 13, Ambasadorul Marii Britanii la București, D-l H. Holmer a oferit un dîneu la care au participat, pe lângă delegația anglicană, și Prea Fericitul Patriarh Iustin însoțit de ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Și cu acest prilej s-au rostit toasturi de către cei doi întîistătători de Biserici în care s-a exprimat convingerea că schimbul de vizite între conducătorii Bisericii și în cazul de față vizita de câteva zile a Primatului Bisericii Anglicane în România, precum și discuțiile teologice și ecumenice ce au avut loc, au constituit un alt pas înainte pe calea apropierei dintre Bisericele Ortodoxă și Anglicană, a promovării unității creștine, a întăririi prieteniei dintre popoarele britanic și român și a slujirii păcii pe pămînt.

Arhim. Nifon Mihăiță

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjuncț; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.